

ЄСПЛ визнав порушення Конвенції у справі Макаренко проти України

Головна цитата

Справа ініційована за заявою проти України, яка була подана до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основних свобод громадянином України, колишнім очільником Державної митної служби Анатолієм Макаренко 29 грудня 2010 р. Заявник скаржився, зокрема, на те, що його арешт та затримання були незаконними, а продовження строку його тримання під вартою не було обґрунтоване достатніми й відповідними підставами.

Європейський суд з прав людини визнав порушення Конвенції про захист основних прав та свобод при затриманні, арешті та перебуванні під вартою Анатолія Макаренка, колишнього голови Державної митної служби України. Рішення суду Україна має сплатити заявникові 10 000 євро відшкодування моральної шкоди та компенсувати 2 тисячі євро витрат.

Повний текст рішення ЄСПЛ у справі Макаренко проти України від 9 січня 2018 року доступний [за посиланням](#).

ЄСПЛ одноголосовно постановив скарги, передбачені пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції, прийнятними, а решту заяви непринятною. Зокрема, суд визнав, що мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з позбавленням волі заявника з 13.43 до 19.02 23 червня 2010 р. Рішенням суду постановлено, що також мало місце порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з арештом заявника без ухвали суду з 19.02. з 23 червня до 24 червня 2010 р.; також було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції. Решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції судом відхилено.

Справа ініційована за заявою проти України, яка була подана до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основних свобод громадянином України, колишнім очільником Державної митної служби Анатолієм Макаренко 29 грудня 2010 р. Заявник скаржився, зокрема, на те, що його арешт та затримання були незаконними, а продовження строку його тримання під вартою не було обґрунтоване достатніми й відповідними підставами.

У скарзі за п. 1 статті 5 Конвенції Заявник стверджував, що він був позбавлений свободи на три години та двадцять хвилин, без належного документального оформлення, при цьому не кажучи вже про виправдання його. Він зауважив, що не мав права залишити приміщення Служби безпеки, оскільки воно охоронялося, і люди не могли ввійти або виїхати без спеціального дозволу. Так як у нього не було такого дозволу, будь-яка спроба поїхати була б безуспішною.

Крім того, заявник зазначив, що згідно з пунктом 2 статті 106 КПК однією з причин арешту підозрюваного було "спроба втечі". Через відсутність будь-яких пояснень, що стосуються його процесуального статусу на цьому етапі, або причин його перебування в офісах Служби безпеки, він не був впевнений, що його спроба залишити приміщення не повинна була тлумачитися як "спроба бігти" "У значенні вищезазначеного правового положення". Заявник стверджував, що така інтерпретація була дуже імовірною, оскільки слідчий вирішив порушити кримінальну справу проти нього після його допиту.

У скарзі за п. 1 статті 5 Конвенції Заявник стверджував, що його арешт о 19.02. 23 червня 2010 р. без ухвали суду суперечив гарантіям статті 29 Конституції та статті 106 КПК, які дозволяли таке затримання лише в особливих термінових справах, що не стосувалося до його станова.

У скарзі стосовно п. 3 статті 5 Конвенції Заявник скаржився на те, що його тримання під вартою з 24 червня 2010 року по 5 липня 2011 року порушувало його права відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції. Він стверджував, що національні суди не змогли надати відповідних та достатніх підстав у своїх рішеннях про взяття під варту та на подальше продовження цього запобіжного заходу.

Заявник критикував суди за формалістичність та за те, що вони не оцінили реальні обставини його справи та не розглянули будь-які альтернативні м'якші запобіжні заходи. Він зазначив, що двічі він подорожував за кордоном після порушення кримінальної справи проти Д. Він підкреслив, що він завжди демонстрував свою готовність співпрацювати з органами слідства і зазначив у зв'язку з цим, що він на виконання вимоги слідчого одразу з'явився для допиту його як свідка. Більш того, п'ятдесят депутатів парламенту запропонували свою особисту поруку, щоб забезпечити його належну поведінку у провадженні. Однак, українські суди не оцінили жодну із зазначених вище обставин.

Крім того, заявник стверджував, що при неодноразовому подовженні терміну його досудового ув'язнення національні суди в основному поклалися на відсутність будь-яких підстав для зміни запобіжного заходу з позбавлення волі на більш м'який. Інакше кажучи, він стверджував, що вони навіть не намагалися встановити та продемонструвати існування конкретних фактів, що це порушує норми поваги до особистої свободи і що тягар доказів був неправильно переміщений на нього.

Уряд стверджував, що затримання заявника ґрунтувалося на відповідних та достатніх підставах, а національні суди не лише враховували значущість кримінального правопорушення, але й розглянули всі інші обставини, що мали значення.

Суд зазначає, що заявник один рік та дванадцять днів тримався під вартою. При обранні та продовженні цього запобіжного заходу українські суди в основному спиралися на наступне: серйозність обвинувачень проти заявника та ризик його переховувань або втручань у процес розслідування, зокрема шляхом впливу на свідків чи подробиць і знищення доказів.

Примітно, що кримінальне провадження проти заявника стосується конкретних фактів, які ніколи не були оскаржені. Таким чином, заявник ніколи не відмовлявся від підписання офіційних листів від 26 лютого 2009 року як керівник Державної митної служби. Суть кримінальної справи проти нього була юридичною класифікацією цього акта: спочатку це розглядалося як можлива службова недбалість, але згодом було перекваліфіковано на зловживання службовим становищем. За цих обставин важко уявити собі, яким чином заявник міг би перешкоджати встановленню будь-яких фактів, що стосуються слідства. Аналогічним чином, визначення характеру та обсягу його службових обов'язків на той час не залежало від будь-яких свідчень чи інших доказів, придатних для втручання. Таким чином, і за відсутності будь-яких додаткових пояснень від національних судів, у зв'язку з цим залишається незрозумілим те, що вони фактично мали на увазі, коли посилались на ризик того, що заявник втручатиметься в процес розслідування.

Суд зазначає, що ризик переховування заявника, також використаний як обґрунтування його затримання, теж не базувався на конкретних фактах у цій справі. Національні суди не змогли оцінити відповідний аргумент заявника про те, що його поведінка у провадженні показала готовність співпрацювати зі слідством.

Крім того, у діях та рішеннях національних судів немає ніяких ознак того, що вони належним чином розглянули будь-які альтернативні, менш обтяжливі, запобіжні заходи у справі заявника. Зокрема, не було надано жодних пояснень щодо їх відхилення заяви про звільнення заявника під особисту поруку, подане п'ятдесятьма членами парламенту.

Далі Суд зауважує, що позиції, викладені в обґрунтуванні попереднього ув'язнення заявника, не розвиваються з часом. Навіть після того, як розслідування було завершено, а заявник уже вивчав справу, його тримання під вартою було продовжено лише через те, що суди не встановили жодних причин для зміни цього запобіжного заходу. Отже, Суд погоджується з аргументом заявника, згідно з яким національні суди не провели конкретної оцінки запобіжного заходу, застосованого до нього протягом усього періоду його тримання під вартою. Той факт, що він був звільнений 5 липня 2011 року, тобто до його засудження, не компенсує ті попередні помилки.

Суд часто визнавав порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у справах проти України на тій підставі, що навіть у ситуаціях із тривалішими строками тримання осіб під вартою національні суди посилались на один і той же набір підстав, якщо такі були, протягом усього періоду ув'язнення заявників (див., наприклад, Харченко проти України, № 40107/02, §§ 80-81 та 99, 10 лютого 2011 р.).

Повний текст рішення ЄСПЛ у справі Макаренко проти України в перекладі українською мовою доступний [за посиланням](#)

Автор публікації: Олександр Дроздов

Олександр Дроздов

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого), адвокат, Голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Перший проректор Вищої школи адвокатури

Автор публікації: Олена Дроздова

Олена Дроздова

кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального права і правосуддя (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука), адвокат, помічник Першого проректора Вищої школи адвокатури

© 2014 Unba.org.ua Всі права захищені
"Національна Асоціація Адвокатів України". Передрук та інше використання матеріалів, що розміщені на даному веб-сайті дозволяється за умови посилання на джерело. Інтернет-видання та засоби масової інформації можуть використовувати матеріали сайту, розміщувати відео з офіційного веб-сайту Національної Асоціації Адвокатів України на власних веб-сторінках, за умови гіперпосилання на офіційний веб-сайт Національної Асоціації Адвокатів України. Заборонено передрук та використання матеріалів, у яких міститься посилання на інші інтернет-видання та засоби масової інформації. Матеріали позначені міткою "Реклама", публікуються на правах реклами.